

HELYETTED ÉLEK, AZT HISZED?

Helyetted élek, azt hiszed?
Azt képzeled, hogy helyetted él
a költő? Szememmel nézel,
fülemmel hallasz, orrommal
szimatolsz, tudómmal lélegzel?
Együtt ejtjük teherbe a Múzsát,
szuszogva, lihegve a kuplerájban,
de a nemibeteg-gondozóba
már egyedül járok? S ha náthás
vagyok, rosszkedvű, vagy eliszom
az eszemet? Akkor is velem
repülsz? Egészen a pocsolyáig?
Esendő vagyok, mint mindenki,
s nem biztatlak semmire,
mint az öntapadós Isten.
A költő nem művese,
s nem lélegeztető gép.

GÁSPÁR B. ÁRPÁD ÍRÁSAI ELÉ

Máramarossziget Kolozsvárról vagy Pest-ről nézve egyaránt reménytelen, eldugott fészek, a Tisza felső folyása mentén hegyek közé zárva mindig is afféle végállomásnak tekintették, ahol a vándor, ha még távolabbra igyekezett, fogatot és öltözetet váltott. A Tisza itt határfolyó, a két országot elválasztó képzeletbeli vonal a meder közepén húzódik, de az áthatolhatatlan tüskés, rozsdás drótsövények a parton, kertek, rétek alatt vonulnak. Pedig régebben amolyan menedékvárosnak számított, s később, ahogy a határ erre-arratolódott ezen a völgyekkel, szorosokkal, vízmosásokkal sűrűn barázdált vidéken, Sziget kufárok, csempészek, megrögzött vándorok találkozóhelye lett, a béke és türelem szigete: románok mellett magya-

rok, zsidók, németek, ruszinok, lengyelek konok maradványai élnek itt, és bizony ki nem találják, mint vélekednek a világról, ami itt őket körülvéveszi, hiszen a mintegy kétszáz méternyire, a folyó túlsó partján élők rokonokhoz a hivatalos határátkelőhelyeken át háromszáz kilométer az út. A várost illatos, tarka lankák övezik, a völgyet döllyfős, az időtlenség mérhetetlen közönyét árasztó hegyormok, fölöttük tiszta időben is egy-egy felhőpamacsgomolyog.

Azért próbáltam megidézni pár sorban a hely szellemét, mert az alábbi írások szerzője, az irodalmunkban eddig ismeretlen, de őshonos magabiztossággal jelentkező Gáspár B. Árpád 1930-ban ebben a városban született, és leszámítva ko-

lozsvári és moszkvai átmeneti egyetemi éveit, eddigi egész életét Máramarosszigeten élte le. Első látásra életrajzi adatai is egy kisvárosi tervhivatalnok sorsát határozzák be, nem pedig a gondolkodó prózairóét, holott a két életút azonos. A rejtett írói pálya alakváltozásait bizonyára jó pár stáció jelzi, de azok feliratai, akár a máramarosi utakat szegélyező ködszivta, szélmarta mérföldkövekéi, kibetűzhetetlenek. Annyi bizonyos, hogy tulajdon képességeibe, irodalmi eszményeibe, tetténeki értelmébe vetett hittel, távol a szakma berkeiktől, a közgazdász álöltözetében két kitűnő regényt alkotott. Rácáfolva sejtéseinkre, miszerint az eltelt évtizedek során íróasztalfiókokban, ládák mélyén és padlásokon méltatlanul kézirat nem porosodott.

Kivételes meseszövekedvvel, nyelvi erővel és mértéktartással mesél köztudott dolgokról – történeteiben a történelem, politika, hivatás és magánélet kapcsoló-

dik össze szövevényesen – mintha tőle hallanánk először mindezekről. És annyi művészi tapintattal, ahogy a felhő árulkodik az általa beborított táj domborzatáról. Írásművészete újra igazolja, a peremvidék nem föltétlen provincia, másságát nem gondolkodása, inkább életritmusa jelenti – lassúbb lélegzetvétele, érverése, belső ideje –, innen ered termékenyítő- és megtartóereje. Ez a teremtő szemlélet távol irodalmi műhelyektől, pezsgő szalonnoktól éppen érintetlenségével, a naivval rokon nyíltságával, egyszermind diszkreciójával ejt meg; az alkotás e meszei szentélyében a művészi szándék is romlatlan maradt. Úgy tűnik, bármi legyen majd későbbi sorsuk, a végvárak őrtornyai ma még a szemlélődés kiváltságos helyei, ahonnan, akár egy magasles mellvédje mögül, réteken, vizeken, berkeken túl kilátás nyílik az egész kelet-európai tájra.

Bodor Ádám

Gáspár B. Árpád

ORIENT LUX

1. A felállás

Az Orient Luxban dolgoztam. Ha nem kerülök oda, uram, akkor... Nem. Ezt így akarták a csillagok. Nekem az Orient Luxba kellett kerülnöm, a főváros legrangosabb mulatójába. A legrangosabb? Ezzel semmit sem mondtam. Ő meg a csillagok. Néha összekeverednek bennem. Már nem is tudom, ki volt előbb, ő vagy a csillagok.

Maga nem ismerte az Orient Luxot? Csak kívülről, hirből? Erősen csodálkozom ezen, uram. Mintha mást olvasnék ki a csillagokból.

Mit? Maguk rokonok voltak. De lehet, hogy tévedek. Félbolond csillagnéző vagyok, uram.

Igaz, osztán porrá égett. S nem építették újjá. De ha nem ismerte az úr, akkor hogy meséljek róla? Világtalannak a világ fényességéről? Már megbocsásson az úr. Egyetlenegy volt belőle a fővárosban, az egész országban. Az én paraszteszemmel, meg ahogy a csillagok mutatják, nélküle nem létezett volna főváros, az ország meg a tör-